

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

10.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“

Сцена, маска, костим, лутка

Отварање изложбе, уручење награда

Организатор: Центар за ликовно образовање деце и омладине Војводине

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“

Округли сто: Усидрене

12.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Код вечите славине

17.30 часова / СНП, Камерна сцена

Позорје младих

ВИЛИЈАМ ШЕКСПИР: УКРОЂЕНА ГОРОПАД

Факултет драмских и филмских уметности Универзитета „Синергија“ Бијељина
(Република Српска, Босна и Херцеговина)

Улоге

Слај, Петручио: **ДИМИТРИЈЕ ЛАЗИЋ**

Гремио, Транио: **ТИЈАНА БИОЧАНИН**

Лорд, Хортенсио: **ДУШАН ПАВЛОВИЋ**

Катарина: **КРИСТИНА ЛАЗАРЕВИЋ**

Вартоломеј, Батиста, Лућенцо, Вићенцо: **НИКОЛА ПОПОВИЋ**

Бјанска, Катарина: **ЗОРАНА ШАРЧЕВИЋ**

Катарина: **МАРИЈА МАРЈАНОВИЋ**

Биондело: **СВЕТИСЛАВ МАРКОВИЋ**

Петручио: **ЂОРЂЕ МОМЧИЛОВИЋ**

Грумио: **СОФИЈА РАДОЈЕВИЋ**

Хортенсио: **КАТАРИНА ЈЕВРЕМОВИЋ**

Бјанка: **МАРИЈА ПЕТРОВИЋ**

Гремио, учитељ: **МИЛИЦА МИЛОЈКОВИЋ**

Слуга, Транио, Бјанка: **АНГЕЛИНА ДРАГОВИЋ**

Батиста: **КРИСТИНА БОГУНОВИЋ ГАВРИЋ**

Транио: **ИВОНА АЛАВАЊА**

Лућенцо: **ТАМАРА ПЕТРОВИЋ**

Представа траје 1 сат и 30 минута

18.00 часова / Шок коридор (Пасаж Змај Јовине 22)

Микрорезови

отварање изложбе костима студената мастер студија Сценске архитектуре и дизајна

Организатори: Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду; Мултимедијални центар „Лед арт“

19.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Такмичарска селекција

Коста Трифковић

ИЗБИРАЧИЦА

Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица

Режија и осмишљавање сценског простора: ИВА МИЛОШЕВИЋ

Костимограф: МАРКО МАРОСИУК

Композитор: ВЛАДИМИР ПЕЈКОВИЋ

Сценски покрет: ИРЕНА ШАРОВИЋ

Сценограф консултант: МАРИЈА КАЛАБИЋ

Улоге

Соколовић: МИЛОШ СТАНКОВИЋ

Јеца: ВЕСНА КЉАЈИЋ РИСТОВИЋ

Малчика: МИЊА ПЕКОВИЋ

Савета: СУЗАНА ВУКОВИЋ

Тимић: НЕБОЈША ЧОЛИЋ

Ката: КРИСТИНА ЈАКОВЉЕВИЋ

Милица: ЈЕЛЕНА МИХАЈЛОВИЋ

Бранко: ВЛАДИМИР ГРБИЋ

Штанцика: СРЂАН СЕКУЛИЋ

Тошица: ИГОР ГРЕКСА

Јован: ЗОРАН БУЧЕВАЦ

Фото: ИГОР ПРЕРАДОВИЋ

Представа траје 1 сат и 30 минути

20.00 часова / Академија уметности Нови Сад (Ђуре Јакшића 7)

Позорје младих

Према комаду Душана Ковачевића *Маршоници шрче њочасни круи:*

ПОРОДИЦА ТОПАЛОВИЋ

Академија уметности Нови Сад, Класа глуме на српском језику

Улоге

Максимлијана Топаловић: **ЈОВАНА ОМЕРОВИЋ**

Аксентија Топаловић: **ДОСТАНА НИКОЛИЋ**

Милунка Топаловић: **НИНА ПЕРГЕ**

Лакица Топаловић: **МАРИЈА АШАНИН**

Мирка Топаловић: **МАЈА ЈЕЛИЋ**

Биља Питон: **НЕВЕНА КОВАЧЕВИЋ**

Оливер: **ОГЊЕН МИЋОВИЋ**

Ђенка: **МАРТА ШЋЕКИЋ**

Кристијан: **МАРКО ПЕТКОВИЋ**

Лазар Савић: **РАДЕ ПЕРОВИЋ**

Представа траје 2 сата и 10 минути, с једном паузом

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
Међународна селекција „Кругови“
Мате Матишић

ЈА САМ ОНА КОЈА НИСАМ

Загребачко казалиште младих (Хрватска)

Редитељ: ПАОЛО МАЂЕЛИ

Драматуршкиња: ЖЕЉКА УДОВИЧИЋ ПЛЕШТИНА

Сценограф: МИЉЕНКО СЕКУЛИЋ

Костимографкиња: МАРИТА ЂОПО

Музика: ИВАНКА МАЗУРКИЈЕВИЋ и ДАМИР МАРТИНОВИЋ МРЛЕ

Идеја и реализација видеа: ИВАН МАРУШИЋ КЛИФ

Дизајн светла: АЛЕКСАНДАР ЧАВЛЕК

Асистент сценографа: АНТУН СЕКУЛИЋ

Сарадница за покрет: АЊА ЂУРИНОВИЋ

Улоге

ХРВАТСКА ЛОЛИТА

Николина: АНЂЕЛА РАМЉАК

Иван: МАРО МАРТИНОВИЋ

Ана: БАРБАРА ПРПИЋ

Јеркица: МИЛИВОЈ БЕАДЕР

Сусјед: ДОРИС ШАРИЋ КУКУЉИЦА

Ениса: ХРВОЈКА БЕГОВИЋ

Николинин отац: ФИЛИП НОЛА

ПОРНО ФИЛМ

Ружа: ЛУЦИЈА ШЕРБЕЦИЈА

Миховил: ФРАНО МАШКОВИЋ

Филип: УГО КОРАНИ

Сусјед: ФИЛИП НОЛА

ЖЕНА ДЈЕВОЈЧИЦА

Станка: УРША РАУКАР

Владо: ЗОРАН ЧУБРИЛО

Јанко: ДАДО ЂОСИЋ

Катарина: ЛУЦИЈА ШЕРБЕЦИЈА

Николина: АНЂЕЛА РАМЉАК

Јеркица: МИЛИВОЈ БЕАДЕР

Она која није: КАТАРИНА БИСТРОВИЋ ДАРВАШ

Представа траје 3 сата с паузом

Такмичарска селекција
ИЗБИРАЧИЦА

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

ИЗБИРАЧИЦА, писац **Коста Трифковић**, режија **Ива Милошевић**; **Народно позориште/Народно казалиште/ Nerszhaz Суботица**

Из Трифковићеве водвиљске структуре *Избирачице*, редитељка Ива Милошевић у први план излучује критички однос према питању слободе и слободног избора, а потискује данас излишни обрачун комедиографа који се тиче недаћа војвођанског грађанства на измаку деветнаестог века. Тако ликови беспрекорно реконструисане бидермајер епохе, делују из перспективе савременог гледаоца као ликови театра апсурда, или су налик луткама чије конце вуче церемонијал-мајстор скривених моћи, у складу с правилима бидермајер епохе, што врло често подразумева и одрицање од сопственог, интимног става, порицање сопства, односно идентитета. Другачије речено, ради се о префињеном облику тлачења и тираније.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

МАЛЧИКА (*сџуји лајано*): Доцкан! Док сам ја бирала, дотле су се ово двоје заљубили! И то морадох баш онда дознати, кад сам већ хтела да... (*Окрене се.*) Пст! Да ме нико не чује! Шта сада да радим? Да их раставим? Шта би ми хаснило! Чинићу се невешта! То је најбоље! Остају ми још двојица! Та ја сам их одбила! Но, ето сада белаја... Брзо да потражимо оца и матер. (*Соколовић и Јеца сџује*)

СОКОЛОВИЋ: Ево је!

ЈЕЦА: Зар си ти ту, драго дете, а ми те тражимо.

МАЛЧИКА: Овде сам! Тражила сам...

СОКОЛОВИЋ: Већ знам кога! Он је баш сада отишао у другу собу, наш зет...

ЈЕЦА: Да, наш син Бранко!

МАЛЧИКА: Бранко? Јесам ли ја њега изабрала?

СОКОЛОВИЋ: Дабоме!

ЈЕЦА: Дакако, дете моје!

МАЛЧИКА: Ја сам се предомислила!

СОКОЛОВИЋ и **ЈЕЦА**: Предомислила?

МАЛЧИКА: А да ви, отац, нисте можда већ рекли господину Штанцики?

СОКОЛОВИЋ: Нисам још, дете моје!

МАЛЧИКА: А ви, мати?

ЈЕЦА: Нисам, али идем одмах.

МАЛЧИКА: Станите!... Ко што рекох, предомислила сам се! Поћи ћу за господина Штанцику!

(Коста Трифковић, *Избирачица*)

ПИСАЦ

**Константин
Коста Трифковић**

Драмски писац (Нови Сад, 20. октобар 1843 – Нови Сад, 19. фебруар 1875). Отац Атанасије био је чиновник градског магистрата, а мајка Ана рођ. Георгијевић пореклом

из Темишвара умрла је када му је било 13 година. Био је син јединац, целог живота крхког здравља. Ниже разреде гимназије учио је у Новом Саду, пети разред у Винковцима, а шести у Пешти. Под утицајем књижевности од раног детињства био је заљубљен у море и морнарски живот, па је крајем августа 1861. у Риједи уписао наутичку школу, коју је завршио за две године као одличан ученик и то на италијанском језику. Као официјерски приправник-писар пловио је на релацији Трст–Одеса, али је суров морнарски позив био у нескладу са његовим здравственим стањем и он се, разочаран, већ у јуну 1863. вратио у Ријеку да заврши гимназију. Од 1864. до 1867. студирао је у Пожуну (Братислави), Дебрецину и Кошицама. Дипломирао је 1867.

За потпредседника Матице српске изабран је 1873. Нарочито се ангажовао у сакупљању прилога за изградњу нове позоришне зграде, која је свечано отворена 25. децембра 1871. Био је један од најактивнијих чланова одбора СНП у периоду кризе настале због одласка Ј. Ђорђевића и дела глумачког ансамбла у Београд. Своја драмска остварења углавном је и писао за СНП, па се може рећи да је он био писац овог позоришта. Био је скроман, ненаметљив, „голубије ћуди“; Ј. Грчић је за њега рекао да је био господин „тих, сталожен, пун урођена noblesa“. Ради лечења је 1874. посетио бању Ишл у Алпима. Убрзо по повратку са путовања по Италији умро је у тридесет другој години.

Као позоришни аутор јавио се 1870. и до 1873. написао је пет шаљивих комада: *Француско-јерусалимски рай*, *Честитијам*, *Школски надзорник*, *Избирачица* и *Љубавно писмо*. Пред крај живота интензивно је писао за позориште, остваривши још петнаестак позоришних дела: *Мило за грајо*, драмат *Младоси Досијеја Обрадовића* (1871), „драмолет“ *На Багњи дан* и шаљиве игре *Тера ојозицију*, *Пола вина пола воде*, *Мило за грајо*, *Мила* и *Ни бријеша*. У његовој заоставштини остало је 25 недовршених драмских текстова и драмских покушаја, од којих су посмртно штампани: *Брајшов сандук*, *Освећа* и *Шејрић Божа*. (...)

Трифковић је био један од најпревођенијих писаца српске књижевности друге половине XIX столећа: превођен је на немачки, француски, италијански, мађарски, словеначки, бугарски, а има наговештаја и на пољски језик.

(*Енциклопедија Српској народној позоришћу*)

РЕДИТЕЉКА

Ива Милошевић

(Београд, 1977)

Дипломирала Позоришну и радио режију на Факултету драмских уметности у Београду. Потписала је следеће режије: *Мноћо буке ни око чећа* В. Шекспира, *Месец*

дана на селу И. С. Тургењева, *Змајеубице* Милене Марковић, *Из јуначкој живојој грађанства* Карла Штернхајма, *Драма о Мирјани и овима око ње* Ивора Мартинића, *Федрина љубав* Саре Кејн, *Разваљивање* Нила Лабјута, *Shopping & Fucking* Марка Рејвенхила (Југословенско драмско позориште); *Ревизор* Н. Гогоља, *Прослава* Т. Винтерберга и М. Рукова, *Змијско лејло* В. Сигарева, *Пуш до Нирване* А. Копита (Атеље 212); *Електира* Данила Киша (Народно позориште у Београду); *Мајично појодне* Волфганга Бауера (Битеф театар); *Глорија* Ранка Маринковића (мјузикл, Позориште на терасијама); *Коњић Грбоњић Браће Пресњаков*, *Пейлеуја* Игора Бојовића и *Принцеза и жабац* Игора Бојовића (Позориште „Бошко Буха“); *Мала Сирена* Х. К. Андерсена и Срђана Кољевића (Мало позориште „Душко Радовић“); *Вук и седам јарића* Браће Грим и Љубинке Стојановић (Позориште лутака „Пинокио“); *Мизантроп* Ж. Б. П. Молијера (корезија Горчин Стојановић), *Приче из бечке шуме* Едена фон Хорвата и *Rainkillers* Неде Радуловић (Српско народно позориште); *Белава њевачица* Ежена Јонеска и *Казимир и Каролина* Едена фон Хорвата (Народно позориште Сомбор); *Зла жена* Јована Стерије Поповића (Народно позориште Суботица); *Чуго у Шарпану* Љубомира Симовића (Народно позориште Ужице); *Маршоници шрче почасни круг* Душана Ковачевића (Сатиричко казалиште Керемпук); *Мноћо буке ни око чећа* (Народен театар „Војдан Чернодрински“ Прилеп).

Добитница је награда за режију „Бојан Ступица“, „Љубомир Муци Драшкић“, као и годишњих награда за режију СНП и ЈДП. Са својим представама гостовала у Штутгарту, Боготи, Сан Хозеу, Гвадалахари, Сибиу, Мадриду, Риму, Прагу, Грацу, Загребу, Риједи, Сплиту, Сарајеву, Љубљани, Брчком, Бањалуци, Котору, Будви, као и на свим важним фестивалима у Србији.

Предаје Глуму на Академији уметности у Београду.

О ИЗБИРАЧИЦИ

Избирачицу је Трифковић писао у тренутку личног осећања среће и задовољства животом, у расположењу сличном Змајевом када је певао *Ђулиће*. Могло би се рећи: пишући *Избирачицу* и Трифковић је певао своје *ђулиће*. Отуда она раздраганост и младалачка свежина која запањује из *Избирачице*.

(...) Има неке лирике у том радовању животу, у тој младалачкој безбрижности, наивности и непосредности. Истина, тај оптимизам је више површан и плитак, као што су и забаве које упражњава тадашња омладина, као што је, уосталом, и живот ситног грађанства те епохе. Грађанство се поново враћало расположењима сличним онима пре четрдесет осме. Била је то нека варијанта либералног бидермајера – ако се тако може рећи, која је дошла с грађанским просперитетом. Материјално обезбеђен, војвођански грађанин и малограђанин показује све више интересовања за живот средине чије је грађанство постигло виши степен материјалног и културног напретка. Хоће и он да се угледа на Европу, да уреди своју кућу по француској моди.

ТЕК ТРЕЋИ ПУТ НА ПОЗОРЈУ

Међу позоријанске куриозитете свакако се може сврстати податак да је учешће суботичког Народног позоришта на овогодишњем Фестивалу тек треће појављивање Косте Трифковића на Стеријином позорју. И све се своди на *Избирачицу*.

Овај комад на Фестивалу је први пут приказан 1961. у извођењу Српског народног позоришта у корезији Боре Ханауске и Димитрија Ђурковића (Стеријина награда). Осим редитеља, Стеријине награде за глумачка остварења добили су Милица Радаковић (Савета) и Стеван Шалајић (Тошица). Други пут је *Избирачица* изведена ван конкуренције 1993. (Народно позориште Београд, режија и адаптација Радослав Златан Дорић)..

Све сцене које се односе на породични живот Трифковић је врло добро извео, са пробраним реалистичким детаљима, прожимајући их и благом иронијом. Као либералан дух, Трифковић неће увек да прихвати ту нову либералну бидермајерску разнеженост – и зато је иронизира и исмејава. Он пецка и иронише оно враћање на старо, предчетрдесетосмашко време, и као у *Француско-јрусском рашу* и овде се чује „онај иза сцене“ – да парафразирамо Кочића. Види Трифковић да друштво напушта идеале, и зато са више или мање горчине и ироније открива истину о њему, посредно осуђујући савременике и изопачености.

(...) Ипак права вредност *Избирачице* није у ликовима (мада уз Малчику никако не треба заборавити ни Тошицу као носиоца аутентичне комике), нити у указивању на неке значајније друштвене проблеме. Оно што је највредније у *Избирачици* то је *уметничко дочаравање* аутентичне атмосфере једног времена. Писац нас је на широком плану увео у ентеријер грађанских домова које ми, истина, видимо више површински, али сасвим слутимо и њихову унутарњу садржину. Та

Фото: И. Прерадовић

слика наше средине могла је да буде и вернија и дубља, можда мање допадљива а више реалистична, нестилизована, да писац није свесно уносио у комедију елементе водвиља. Али опет „кроза све се осећа уметничка рука и уметничка душа“ пишчева, како рече С. Вуловић.

Васо Милинчевић: *Сценски артизам Косџе Трифковића* (Предговор књизи Коста Трифковић: *Комедије и драмлеици*)

ДОБРО, ЛОШЕ И НЕШТО ИЗМЕЂУ

„ВРЕМЕ ЈЕ ДА СЕ КОМЕДИЈА УОЗБИЉИ“

Отприлике петнаест година после Стеријине смрти, јавља се у области комедије Коста Трифковић.

Али сасвим другачијом врстом комедије. Код Стерије смо имали комедију карактера: код Трифковића лакшу и неважнију врсту, комедију интриге. Ма како да је критика досад узносила Трифковићеву моћ у сликању карактера, ми морамо рећи да је у Трифковићевим комедијама сликање карактера споредна ствар, а интрига је оно што је главно у комедији. Код Трифковића нигде насликане страсти, јаког порока: тврдичења, „кондирање“ и др. Код Трифковића има само две-три фигуре, фигурине, силуете, силуетице које понајвише приказују (и то кад се силом хоће то да тражи) понеку маницу, чуднију навику, незгоднији темперамент... Тошица је луцкаст, недосетљив и кратковид. Малчика је рељефније осликана услужношћу својих родитеља...

Што је код Трифковића јако и главно, то је вештина којом саставља и изводи интригу. Интрига је код Стерије већином слаба; код Трифковића је она скоро увек једна од најбољих ствари у комаду, и проведена је вешто, експлоатисана врло вешто. У склапању и вођењу интриге, Трифковић је показао нарочити дар, јак, чудан, необично извежбан... Па онда дијалог његов, у којем је не мање снажан...

Као рељеф фигури Малчике, врло су добро, али опет овлашним цртама, осликане фигуре њених родитеља. Врло је добро како се они труде да угоде својој кћери, повлађујући сваком капрису њеном, услужни до понизности... / Павле Поповић (1939), *Драма/Српска књижевност у књижевној критици*, Нолит, 1973.

Приредила Александра КОЛАРИЋ

Међународна селекција „Кругови“ ЈА САМ ОНА КОЈА НИСАМ

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

ЈА САМ ОНА КОЈА НИСАМ, писац Мате Матишић, режија Паоло Мађели; Загребачко казалиште младих (Хрватска)

Праизведба новог провокативног текста Мате Матишића *Ја сам она која нисам* у режији Паола Мађелија је драмски триптих: *Хрвајска Лолиџа*, *Порно филм* и *Жена девојчица*, једночинке које су делимично повезане ликовима. У свакој једночинки аутор тематизује облике женске потчињености и потлачености. Редитељ Мађели гради три пародије о нама, нашем лажном моралу и о томе како у тој лажној функционише тзв. виши слој, дакле интелектуалци те друштво у целини. Спајајући елементе спектакла, мелодраме, сатире, комедије, трагедије и гротеске, Мађели појачава гротескност и ствара социјалну фреску.

Миливоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

ЈЕРКИЦА (*Николини*): 'Ош да ти кажем како их трибаш гледат....?'

НИКОЛИНА (*И даље љркосно*): Баш ме занима.

ЈЕРКИЦА (*Енису*): Реци јој какав је договор... како се гледа публика...?

ЕНИСА (*Руђинирано*): Рекли сте нам да их морамо гледат тако да најмање тројица, док плешемо, устану и оду на клозет дркат...

ЈЕРКИЦА: То су гости поштено платили, и на то имају право.

ИВАН (*Шокирано*): Тако си јој рекао...?

ЈЕРКИЦА: Такав је уговор потписала.

ИВАН: Па, не пише ваљда тим ријечима...?

ЈАРКИЦА: Је, је, баш тим ријечима, да не би било послѣ миле-лале, нисан знала. За њу је, јер је малољетна, точно такав уговор потписао тај њен ћаћа... (*Оглази до радног сџола, извади неколико лисџова љајира.*) Ево... То је мој типски уговор. Све цуре такав потписују... (*Љоказује Ивану*) Покажи му ставак три... „Ангажирана умјетница се обвезује да ће својим плесом учинити све, шта је у њеној моћи, да мушкарци који је гледају добију вишеминутну ерекцију...“

ИВАН: Вишеминутну ерекцију?!

ЈЕРКИЦА: Баш такву...

(Мате Матишић,
Ја сам она која нисам – Хрвајска Лолиџа)

ПИСАЦ

Мате Матишић

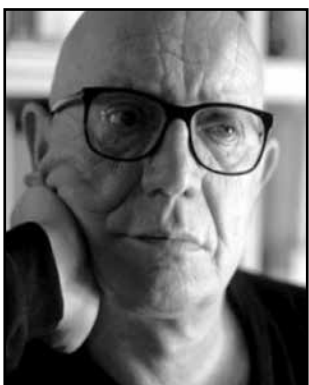
(Ричице крај Имотског,
1965)

Драмски писац, сценариста, композитор и музичар дипломирао је на Правном факултету у Загребу, а запослен је као уредник у Драмском програму Хрватскога радија. Свира у џез саставима (*Hot*

club Zagreb), наступа на џез концертима и фестивалима те свира неколико народних инструмената: самицу, тамбурицу, бисерницу, бас прим... Драмски првенац *Намијни му, Бруно!* написао је 1985. (праизведен је две године касније под насловом *Бљесак златној зуба*), а до 1999. написао је још пет драмских текстова који су изведени у хрватским позориштима. То су *Лејенда о свећом Мухли*, *Божјиња бајка* (по мотивима комада *Josef und Maria* аустријскога драматичара Петера Туринија), *Цинцо и Маринко*, *Анђели Бабилона те Свећеникова дјеца*. Аутор је *Посмртне шрилопје*, коју чине драме *Синови умиру први*, *Жена без шипјела и Ничији син*. Сценариста је и косценариста филмова *Животи са шрицем*, *Прича из Хрватске*, *Кад мртви зајјевају*, *Фине мртве дјевојке*, *Инфекција*...

Компоновао је музику за већи број филмова (*Како је јочео раш на мом ојоку*, *Маршал*, *Свједоци*, *Инфекција*, *Та дивна силитска ноћ*, *Два итрача с клупе*...) и позоришних представа (*Цинцо и Маринко*, *Чешврџа сестра*, *Што је мушкарац без бркова*, *Хојел Бабилон*, *Жак и његов тосјодар*...). Осим у Хрватској, драме су му извођене у Бугарској, Мађарској, Македонији, Словенији и Русији. Добитник је низа награда за драмске текстове и музику.

РЕДИТЕЉ

Паоло Мађели

(Прато/Италија, 1947)

На његов уметнички развој утицао је његов учитељ Ђорђо Стрелер, коме је Мађели био асистент у родном Прату. Почетком 70-тих заједно с Робертом Бенињием, Памелом Вилорези и Марчелом Бартолијем оснива „Teatro studio del Teatro Metastasio“, где се баве проучавањем култура њима мање познатих простора.

Од 1974. године живи у Београду и започиње сарадњу са свим већим позоришним центрима бивше државе. Већ првом представом постављеном у Београдском драмском по-

зоришту *Вечерас импровизујемо* Л. Пирандела доживео је велики успех те добио награду на сарајевском МЕСС-у. Исте године гостује на Дубровачким летњим играма с Макијавелијевом *Мандраголом* београдског Народног позоришта. Године 1985. настанио се у Загребу, где је ангажован као уметнички директор Загребачког казалишта младих.

Режира готово на свим просторима бивше Југославије, те у Немачкој, Француској, Белгији, Швајцарској, Италији, Венецуели, Колумбији, Мексику, Мађарској и Израелу, Румунији, Индији... Живи између Немачке, Тоскане и Загреба.

Добитник је многих међународних позоришних награда, између осталих и Стеријине награде за режију 2010. (*Барбело, о јсима и гјецци* Биљане Србљановић, „Гавела“ Загреб). Од 2010. је управник „Teatro stabile della Toscana“ и ванредни професор на АДУ Загреб, на Одсеку за позоришну режију.

КРИТИКА

У драматизацији Жељке Удовичић Плештине, Мађелијев редатељски рукопис и даље је јасан и јединствен, он не бјежи од драме, мелодраме, сексуалности, насиља, а све оно што је најтеже у свакој од прича представља на рубу гротеске. У томе су му овдје од велике помоћи видеа Ивана Марушића Клифа, који почињу женом која је већ прегажена и поражена, да би се из те позиције родиле као јунакиње.

Сценографија Миљенка Секулића сведена је на неколико комада намјештаја и пак-папир у који је „одјевена“ цијела сцена, а тај лако подерив материјал у свакој причи има своје разлоге. Костими Марите Ђопо, од стилизације до потпуног реалитета, причу јасно смјештају у наше доба, док се гласба Иванке Мазуркијевић и Дамира Мартиновића растеже од њежности до потпуне агресије.

Бојана Радовић (*Вечерњи лист*, 25. октобар 2021)

Жене ових играка жртве су својих очева, шефова, супруга, па и властите дјеце, но релативно поједностављене карактеризације премрежене су спиновима, па ликове није могуће посве плошно ишчитавати: прелијеп млада жена није само жртва похлепнога оца који ју подводи као егзотичну плесачицу и проститутку; бескрупулозни бизнисмен није само опасни мафијашки бос чији бројни пословни партнери изненада нестају без трага; чистачица није само жена која је остала без посла па је присиљена сналазити се; окорјела алкохоличарка није тек још једна биједна овисница, а повремено ни сама представа није оно што се испрва чини да јест. Ти су обрати код Мате Матишића углавном у функцији комедије, што је дио препознатљива рукописа тога аутора који хумором маскира озбиљну друштвену критику, изругујући се свему и свима, у једноставно скицираним мозаицима ситуација и карактера.

Геа Влаховић (*Хина/Јушарњи лист*)

Глума је, рекао бих, надахнута, чак и посвећена. Дојмљив је то поетски трилер. (...) Матишићев драмски свијет само је за површно око замишљен реалистички, а заправо је измјештен у простор моралитета. Ликови нису индивидуалци неголи представници различитих сила, типова егзи-

стенције и карактер им дакле дају тек режија и глума. Ти су ликови наоко из народа, а заправо намјерно артифицијелни, сиров криминалац који чита Крлежу, чистачица с божанским гласом, отмјена алкохоличарка.

Томислав Чадеж (*Уштарњи лисџи*, 25. октобар 2021)

ДОБРО, ЛОШЕ И НЕШТО ИЗМЕЂУ

„СВЕТ ПУН СРЕТНИХ ДЕВОЈЧИЦА И НЕСРЕТНИХ ЖЕНА?“

Наташа Говедић: „За Матишића, као и за Аристотела и грчке трагичаре, људи су првенствено ирационална бића којима је темељни задатак дешифрирати језик властите усамљене ирационалности кроз дијалог с другима...“

Express: Својом готово раскалашеном режијом и неким ауторовим тезама, попут оне о силовању и оргазму, испровоцирала је феминистички и грађански естаблишмент, покренувши лавину питања и коментара. А та питања свакако су добродошла у време кад се потпомогнута оплодња поистовећује са силовањем у епрувети и кад су жене и даље слабије плаћене од мушкараца.

Ако се жена запосли и zatrudни чим почне да ради – неће имати плату. Да би остварила пуну зараду на породилском или трудничком боловању, мора имати најмање 18 месеци радног стажа. Ако је радила шест месеци и отворила трудничко, рачуна се износ који се добија кад се шест плата – на пример, 30.000 дин. (око 250 евра) – подели на 18 месеци. Уместо 30.000 добијаће месечно само 8.000 дин. (око 70 евра). Ако је радила шест месеци, загарантовану минималну зараду има само прва три месеца, после следи накнада од 8.000 дин.

Постаће најисплативије производити хуманоидне роботе који обликом подсећају на људско тело. У којој мери робот треба да наликује човеку да би имао иста права? Робот се не храни, не спава, нема физиолошке потребе, нема притужби на хладноћу и топлоту, не разболева се, не тежи синдикалном удруживању.

Али, у неком моменту **робот само пожели да има исто што и људи...**

Приредила Александра КОЛАРИЋ

ИНТЕРВЈУ

Соња Петровић
редитељка представе
„Код вечите славине“

КО ЈЕ БЕЗ БОРБЕ ПОБЕДИО, ТАЈ НЕМА ШТА РЕЋИ

Живимо у садашњости у којој је прошлост присутнија од самог презента, а будућност апстрахована, више него икад свесни да живимо на минском пољу, на простору који као темпирана бомба може да експлодира у било ком тренутку, а разлози за сукобе закопани су дубоко у прошлост. Ми смо желели да причамо о помирењу, о подели грехова, јер то је тренутно важније него било шта друго. Ова представа у великој мери говори о томе да је често потребно ићи уназад да бисмо знали како напред. Јер, што би рекао Настасијевић: „Ко је без борбе победио, тај нема шта рећи“, између осталог каже Соња Петровић, редитељка представе *Код вечите славине*, једна из генерације нових, младих позоришних људи који покушавају да задају нова правила нормалног понашања у свом еснафу, који својим личним примером покушавају да у свој радни простор врате радну етику, дебело ишчилелу из њега...

Били сте недавно у Шведској, ако није индискретно, шта сте радили тамо? Хоће ли ојџуд на наредно Позорје сјићи нека ваша предрасуда?

• Моје путовање у Шведску везано је за Аситеж (Assitej) Србија, Удружење за развој позоришта за децу и младе, у којем сам члан Извршног одбора. Имала сам прилику да присуствујем једном од највећих уметничких догађаја у области позоришта за децу и младе у свету Assitej Artistic Gathering, видела сам више од 30 представа из целог света, с акцентом на онима које су направили припадници домородачких народа. Такорећи, имала сам могућност да видим и чујем нешто што је аутентично, нестандартно, несвакидашње и нетипично за европске идеје о позоришту. Све ово десило се с једним већим и важнијим циљем, а то је учење за следећу годину, када ће Србија, први пут у историји од оснивања ове организације бити домаћин светског конгреса и када ће у тематском фокусу

Фото: Б. Лучић

бити наш регион. Не могу да се похвалим, бар не засад, да ћете гледати нешто моје из Шведске, али могу чињеницом да доводимо више од 500 делегата из света у Нови Сад и Београд. То ће бити сјајна прилика да се наши уметници представе у најбољем светлу и можда усвоје или освоје неке нове праксе, форме или се просто инспиришу или охрабре за нове теме. И драго ми је што сте ме о овоме питали, сматрам да позориште за децу и младе не заузима место које заслужује ни у медијима ни међу стручном јавношћу. Управо су се на Стеријиним позорју некада представе за децу и младе такмичиле раме уз раме с представама за одрасле и освајале награде. Жао ми је што то више није пракса и волела бих да се о овоме барем полемише. Верујем да би фестивал са оваквим кредибилитетом као што је Позорје, могао и морао позориште за децу и младе да помери са маргине.

Шта је вама Настасијевић, а шта ваша генерација даје њему? Шта је вама свима у екипи представе било најзанимљивије у његовом делу, шта инспирирало да причате ту причу јубилици данас? Како сте ви лично дошли до Настасијевића?

● Настасијевић је неко ко инспирише генерације уметника. На сву срећу, налази се и у наставном програму предмета јужнословенске драме на драмским академијама. Неколико његових песама налази се у читанкама средњошколаца. На све то, и даље је неправедно скрајнут, недовољно истраживан, испитиван, постављан... Неко коме се дивимо са дистанце. Некако ме је увек интригирао његов недокучиви свет, у исто време поетичан и нежан, и реалистичан и суров. Жанровски ме је подсећао на бајку или легенду, а у контексту теме на савршен начин описује необјашњиво осећање и тескобу коју осећам према својој историји, земљи, месту на коме смо одрасли. То осећање специфично је за читаву моју генерацију и то је нешто што је ујединило и екипу представе. Потребно да се суочимо са собом кроз своју историју и поднебље нашег одрастања. Прихватање да је део нашег фолклора, и поред много предивних ствари, нажалост и насиље над женама, и силовање, и инцест. Најважније је да се та прича исприча данас када више него икад постајемо свесни да живимо на минском пољу, на простору који као темпирана бомба може да експлодира у било ком тренутку, а разлози за сукобе закопани су дубоко у прошлост. Ми смо желели, неки ће рећи наивно, а ми бисмо рекли искрено и

свесно, да причамо о помирењу, о подели грехова, јер то је тренутно важније него било шта друго.

Разумете ли тај фајтум предака/историје, тај грех који се умножава и преноси, који куља и који прети да експлодира без илана и пројрама, ево конкретније на илану српској друштва? Прихватаће ли то као судбину?

● Одрасли смо с идејом како смо по много чему обележени или одговорни за нешто што нису наши поступци и одлуке. Или осећамо грижу савести и врло често трпимо казне и последице за поступке предака. Тапкамо по мраку нашег националног идентитета и историје. Живимо у садашњости у којој је прошлост присутнија од самог презента, а будућност је апстрахована. Ово што је главна нит радње у драми *Код вечије слаvine* не бих никако приписала судбини и фатуму. Настасијевић је веома вешто, интелигентно и смело понудио узрочно-последични низ конкретних поступака који воде у суноврат. Поставља врло јасно питање како, када и ко ће тај низ да прекине? У нашем је културном наслеђу да се правдамо судбином, оностраним, крвљу, историјом, пореклом... То је бег од прихватања одговорности и придруживање колективној идеји о безизлазу.

Сведоци смо чињенице да живимо и ходамо по тлу на коме су се десили ратови, злочини, убиства и та чињеница мора да се прихвати и открије начин да се то са собом носи. Међутим, то никако не сме да постане оправдање за наше поступке. За новосадску Академију причало се да је саграђена на темељима срушене луднице, за Српско народно позориште кажу да је на бившем гробљу. У нашем је фолклору да несрећне околности приписујемо фатуму прошлости и често не кажемо да се неко самоубиство десило зато што не радимо довољно на његовој превенцији, него тај је простор уклет, носи неку зачудност која рађа неочекиване поступке.

Јесмо ли као друштво, у неко догледно време, спреми за неко озбиљно пресабирање, да – умесно турања проблема под шетих и давања им појединој имена – проговоримо и одрастемо? Да ли ваша генерација прихвати ту матрицу причања лажне историје, или јој је сујеришавља – како?

● Овде није питање спремности, него нужде. Морам признати да стварно утопијски дубоко верујем у део моје генерације и већ сведочим њиховом проговарању. Окружена сам храбрим људима који се не устручавају да кроз своју реч или дело, табу теме ставе на сто и боре се за то до краја. Доказ су разне позоришне представе, филмови, кампање, покрети, удружења и фестивали. Само нам треба простора, подршке и видљивости.

На питање о генерацији, не могу да одговорим у име свих јер став свакако није хомоген. Могу говорити о себи и својим социјалним круговима, и опет би био одговор из визуре мог мехура стварности који потенцијално нема никакве везе с реалношћу. Могу да тврдим да екипа ове представе свакако не прихвата матрицу непознавања и избегавања суочавања са властитом историјом. Наша представа у великој мери говори да је често потребно ићи уназад да бисмо знали како напред.

Како бисте дефинисали свој идентитет? Је ли фиксан, флуидан, колико је у том смислу пресудно бити одређен и политички удобан да би се данас радило у Србији, да

Би уошшће постојало? И може ли се постојашњи изван умрежености, било које врсте?

● Нажалост, наше друштво чак и не додацује до таквих категоризација, него је све један интересни круг, такозвано „тамте за вамте“. Да би се радило и „живело у Србији“, једино је важно добро се котирати у интересним круговима. Да људи имају шта да траже од вас и на шта да рачунају заузврат, било углед, новац, запослење, социјални статус, медијска слика или само нека препорука и познанство. У неформалном разговору на ову тему често их делим на заштићене и незаштићене. За мој и идентитет свих попут мене, много више у незаштићеним круговима може се рећи да је још флуидан и нестабилан. Не зато што желимо да постанемо заштићени, већ што покушавамо да наметнемо друге вредности које би нас учиниле подобнима и олакшале или само омогућиле слободнији приступ послу. Неки само оду у Београд како би, ако ништа друго, били ближи интересним круговима, неки се служе другим средствима, али људи које имам око себе и који су сви до једног део ауторског тима и ансамбла ове представе, јесу они који желе да наметну другачије вредности у нашем послу. Без те врсте умрежености са истомишљеницима и упорности, не бисмо никада остварили прилику да прво, рецимо, радимо представу *Ко је убио Џенис Џојлин?*, а затим и представу *Код вечиће славине*. Што би рекао Настасијевић: „Ко је без борбе победио, тај нема шта рећи.“

Шта вас још у позоришту занима, у којим правцима се развијају теме које вас интересују у позоришту? Зашто корона није баш много тематизована у позоришту, иако је у једном тренутку била озбиљна цивилизацијска фрустрација...

● Имам утисак да је корона превише тематизована и једва сам чекала да нестане, бар из културне понуде, и то је можда ствар субјективног осећаја. Многим уметницима за реално бављење темом којој су сведочили, потребан је барем мали отклон, а од короне, нажалост, још се нисмо довољно отклонили.

У будућем раду подједнако ме занимају експериментисање и играње формом и садржајем. Размишљам у правцу екологије и одрживости у позоришту. Шта она све подразумева, шта може да буде, како да то применим на свој процес и своје представе? Све више се пуштам у правцу екологије духа и гајим одбојност према представама са гломазним декорима, одсуством одговорности према тренутку у коме живимо, природи, публици, глумцима и темама о којима проговарамо. Како сам стварно алергична на прашину, самим тим и сва позоришта, и патим од недостатка витамина Д, који се упија само кроз кожу сунцем – а сваки процес подразумева вишемесечно седење у мраку, желим да у будућности позориште изађе напоље, да подразумева здраву околину, сунце и природу, уместо црне кутије, прашине и влаге. Желим да позориште почне да нас тера напоље, а не унутра, да нас инспирише да се крећемо, а не да седимо. Маштам о великим, пространим, природним пејзажима и малим причама о људима са села, о биљкама, животињама, о путницима, о бициклима, музици...

Маштам о позоришту које је део колективног чина, простор сукоба, размене ставова и мишљења. О позоришту које је

стално помало у клинчу и тера на разговор, промишљање. Маштам о позоришту у коме видим да се глумци осећају удобно и свесно стоје иза њега, о позоришту чији су процеси здрави, пријатни и продуктивни. Маштам о храбром позоришту, оном које не игра на сигурно, него истражује, оном које је спремно на ризике, па и по цену великог неуспеха.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

**Бојана
Милановић**

Тина у представи „Код вечите славине“

ПРОЦЕСИ СА ПУНО ДУШЕ

Глумица Бојана Милановић за Билтен говори о улози Тине у представи *Код вечите славине*, раду са редитељком Соњом Петровић, поверењу као кључном елементу у креативном процесу, о улогама које се играју срцем.

Са редитељком Соњом Петровић сарађујете извесно време, за улогу Џенис у представи „Ко је убио Џенис Џојлин?“ у њеној режији добили сте прећрп награда, међу њима и Стеријину награду из фонда „Даринка Дара Чаленић“. Како сам након те представе разговарала са Соњом Исаиловић, рекла је да је тај пројекат дуго планиран. Сада та исти рејтингација легендарне представе. Како је било радити с редитељком на представи „Код вечите славине“ Настасијевића? У иштању је херметично, заумно дело.

● Наш рад са Соњом траје дуго пре „Џениске“. Радиле смо неколико представа, међу осталима и њен мастер пројекат *Плава ишница* у сомборском Позоришту. Знамо се од студентских дана. Што се тиче пројекта *Џенис*, нас три гледале смо документарце о њој, слушале њене песме, читале заједно биографије. Радиле смо на пројекту кад још није био у најави, док је био само жеља. Када је дошло време да почнемо процес, све три смо се толико обрадовале да нисмо поверовале да ће се то заиста догодити. На срећу догодило се, уз помоћ ОПЕНС-а и Српског народног позоришта, а уз иницијативу и највећу жељу и храброст Соње Петровић. Што се тиче *Вечиће славине*, некако смо постали уигран тим ра ни Соњи, чини ми се, није било тешко да подели улоге. Са доста глумаца из представе већ је радила. Текст је комплексан, и што се тога тиче, договор је био заправо без договора. Сви смо пристали кад нас је редитељка позвала да радимо, у Соњу имам бескрајно поверења и као човека и као редитеља, ценим је због храбрости. Па и због храбрости

да изабере Настасијевићев текст, поготово после *Ценис*, било је ризично изабрати овај текст. Ми смо као тим то здушно прихватили. Процес је текао интензивно, био је садржајан и као у сваком пројекту са Соњом – идемо срцем.

Колико схваћам, поверење је кључно.

• Јесте, баш кључно. Када сам на сцени и кад је Соња редитељ, знам да ћемо урадити нешто што вреди. Не идемо за резултатом, идемо срцем. То је поготово видљиво у представи *Ценис*, пројекту од кога се ништа није очекивало, а свашта се после десило. Мало смо осећали притисак радећи *Славину* али нас то није пореметило. Соња више слуша представу, кроз музику је осећа и ми смо то научили са њом. Драго ми је што је тако. Из ових искустава са њом видим да је то добар пут да се креира честита и искрена представа.

Када сам писала о представи „Код вечише славине“, уочила сам да Тину и Траше као рањену звер. Како је ви доживљаваше?

• За мене је ова улога била велики изазов, али после *Ценис* мислим да могу на све да пристанем. Кад ме је Соња позвала, мислила сам да то није улога за мене, а на крају је изашло на добро. У глумачком смислу ова улога била је огроман изазов, посебно са редитељком као што је Соња. Тина је управо рањена звер, имали смо психолошкињу Јелену Сокић, која је радила с нама и много нам помогла да схватимо однос у коме жртва заволи свог насилника. То је мени било несхватљиво, али кад сам прихватила да је могуће, постало ми је потпуно јасно. Нисмо много разговарале током припрема, јер смо већ много радиле заједно, чини се да смо се у овом процесу највише осетиле.

Настасијевић говори о шабуу, шабу тражи да буде раскринкан. Како сте се односили према њој?

• Требало је времена да се пробијемо кроз тај језик, да схватимо шта изговара који лик, који је подтекст изговореног, намера, радња. Тешко је продрети до сржи, нисмо се бојали онога што носи текст, ушли смо с уверењем да ћемо све тачно покривати. Драматуршкиња је Мина Петрић, Игор Грекса је радио покрет, и наш бенд с којим је ово други пројекат што радимо и добро се разумемо, музика је ауторска на Настасијевићеву поезију.

Касније смо чули од колега и од старијих искусних редитеља да се никад не би хватили у коштац са Настасијевићем. Драго ми је што смо, као тим, били храбри да то учинимо.

Фото: Б. Лучић

Да ли још стоје улоге које прижељкујеш?

• Прижељкујем улоге, рад са редитељима, процесе са пуно душе. Прижељкујем искреност, једноставност, да се лишимо мистификација, да у позориште и на сцену улазимо срцем, то очекујем. А улога може бити и оваква и онаква, битно да је срчана и да је препознам у себи. *Ценис* је улога за коју никад не бих рекла да је прижељкујем, а разумела сам је и донела ми је толико тога. Мислим да је најважније да глумац препозна нешто у себи од лика и онда свака улога може да се прижељкује.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

Елвис Бошњак
аутор текста „Усидрене“

О КУЛТУРИ ПАТЊЕ И ИСПИСИВАЊУ ИЗ ЧОВЕЧАНСТВА, АЛИ И БУЈИЦАМА КОЈЕ СЕ МОРАЈУ САВЛАДАТИ

Односи између Хрватске и Србије изузетно су важни. Ако не решимо нека питања, нећемо моћи напред, то ће кочити не само наше односе већ и нас саме, што је огромна штета. Морамо престати да се надмећемо око глупости, неке ствари морамо превазићи. Братски смо народи и братске културе и било би глупо не изнаћи заједнички језик. Не знам колико ће времена бити потребно, то траје већ 30 година и нешто је што ме фрустрира. Морамо се спајати, а не да нас раздваја чак и Никола Тесла. Чији је Никола Тесла?! Тесла је и ваш, и наш, и светски човек. Такви би људи требало да нас спајају, а не раздвајају, каже глумац Елвис Бошњак, аутор драме *Усидрене*, који је први пут у Новом Саду после 30 година...

Има у вашем тексту још једна реченица за памћење, а једна по којој ћемо памтићи „Усидрене“ свакако је „Ја сам се испишао из човечанства“. И врло је вероватно да су се многи прејознали у њој, и свако од нас, на дневном нивоу, испишао би се бар више пута. Колико пута дневно пожелите да се испишите и којим поводом?

• У последње време много пута. Рецимо недавним поводима који су нас све скупа задесили. Наравно, ова представа говори о једном другом свету, свету који не гледамо на ТВ и о њему врло мало знамо, чак и када одемо на отоке – одемо на летовање, на одмор, заправо не видимо те људе

који су те отоке сазидали и створили. У том мору ствари које нас загушују и заглушују свакодневно, а верујем да то није само питање отока, догађа се да заправо нестаје, одлази једна цивилизација, коју зовем култура патње. Људи рођени у кућама без воде, струје, на земљаном поду, под каменим полочама, ти последњи људи рођени у таквим условима данас имају 75–80 година и цела та култура, која нас је негде створила – осећам да је мене снажно формирао сусрет с том културом – одлази тихо и неповратно у историју, у прошлост. Верујем да је тако у многим мањим местима. То су неки људи што су били другачији и колико су год живели у константној патњи и несигурности, били су некако отворенији и имали више времена једни за друге и били су посвећенији. Ова представа на неки је начин споменик тој култури.

О, код нас је многа боља ситуација тим поводом. Код нас Вучић има решење и за то – за несигуран једне културе и цивилизације. Ево, на пример, за Зрењанин, некада бивши индустријски, а данас мртав град – старо становништво је померло или умрло, а млади су отишли на запад, наш председник има решење: гради тамо фабрику гуме на најплоднијем земљишту и увози нове, будуће грађане Србије, који граде ту фабрику и који ће заменили све нејошљиве српске раднике који помисли да се побуне за своја радна и људска права... Има ли ваш Милановић таквих идеја или је можда Пленковић машиновизији?

• Ма чујте, све је то исто. Откако смо ушли у ЕУ, све се распродаје, и више нико, на пример те отоке, не препознаје на начин како су постојали. Они виде сухозид и не знају шта је он значао, колико је зноја, рада и труда у њега уложено. То негде остаје скривено и зато сам осетио потребу да говорим о томе, о мору неподопштина које су ти људи трпели, од ратова у којима су потпуно незаштитени, јер, која год би војска ту дошла, помела би све што је било. Фокусирао сам се на један тренутак у њиховим животима – повратак мужева из прекоморских земаља. Те приче нису производ маште, такви примери постоје готово у свакој оточкој породици. Има оних који своју децу дословно нису видели никада. Отишли су у Америку, вратили се након 60 година, жене које су биле трудне, родиле су децу, она су у међувремену помрла, погинула у неком рату... И колико год су патиле жене које су остале на отоку и градиле га, толико су патили и они. Живели су у Чилеу, у рупама, у рудницима, и то један тежак и туробан живот. Такав живот захтевао је бескрајно много вере да се нешто може променити. И ми то данас тешко можемо да разумемо. Некако сам имао потребу да остане неки запис о тим људима.

За која имаће више емисије: За жене што су их чекале или за њих који су у далеком свету, неретко, ипак зајочињали и неке нове (брачне) животије?

• Тешко је то поделити... Имам врло жив контакт са отоком...

Рођени сте тамо?

• Не, рођен сам у Далматинској Загори, написао сам текст и о њој, као део моје далматинске трилогије. За отоке ме веже супруга која је са два отока, и ја сам тамо домаћи. Немогуће је оценити чија је патња била већа... Оставити жену са децом и отићи у некакав рудник верујући да ћеш се вратити за десет година, а не знаш каква ти је судбина... Ако се вратиш,

Фото: Б. Лучић

вратиш се можда и сиромашнији, једнако је страшно као и чекање. Далмација се сматра за патријархалну средину... Не бих рекао, можда тако изгледа споља...

Па ова ваша Јаковица је шовински МеТоо! Пустила ја је преко враћа, али после 37 година – неш' мајци у мој кревет!

• Да, она је дрчна. У Далмацији је култ мајке врло присутан и ова је представа посвећена женама које су саме изнеле све, које су цео Други светски рат преживеле саме: Немце, Италијане, партизане, онда партизани оду, врате се претходни, па се свете. Веома тежак живот који је обиловао и весељем, радошћу и хумором.

Одличан је наслов драме, врло се лако повезати с њим, са нама на овим просторима који стално чекамо да нам неко други нешто реши, те ЕУ, те Брисел, неки [Марти] Ахтисари (специјални изасланик УН-а за стајтус КиМ), а стално заборављамо да је решење проблема у нама, а не изван нас. Је ли ова наша географија способна да одрасне у догледно време, да погледа шта је све накрцала под шејих, да то најзад исресе и очисти, и онда седне ко човек и пије кафу?!

• Сада сам писао роман, зове се *Гдје је несигао Кир*? Роман је посвећен осигељком начелнику полиције Јосипу Рајлу Киру, који је покушавао помирити свет и веровао да је мир могућ. У једном поглављу говорим о историји истине и историји разлога. Не схватамо да све своје разлоге морамо ставити са стране, да је истина – истина. Можда је схватамо различито, али у неким стварима можемо наћи заједнички језик, у противном нећемо ићи даље. Сада је рат у Украјини, претходила му је епидемија, ја сам сада у Србији, први пут након 30 година. Имао сам различитих окапања, одрастао сам с тим и превазилазио то, али мислим да су односи између Хрватске и Србије изузетно важни. Ако не решимо нека питања, нећемо моћи напред, то ће кочити не само наше односе већ и нас саме, што је огромна штета. Морамо престати да се надмећемо око глупости, неке ствари морамо превазићи. Братски смо народи и братске културе и било би глупо не изнаћи заједнички језик. Не знам колико ће времена бити потребно, траје то већ 30 година и нешто је што ме фрустрира. Писао сам тај роман који сам поменуо и доста ме мучило што не видим разлог зашто ми не можемо постићи квалитетни дијалог, на плану културе пре свега. Био бих пресећан када би у спорту, на пример, престало бити

важно да ми победимо Србе, или да Срби победе Хрвате, јер то је стварно глупо. Постоји много ствари које можемо направити скупа и напредовати, растемо као људи и културе. Морамо се спајати, а не да нас раздваја чак и Никола Тесла. То не могу веровати! Чији је Никола Тесла?! То је стварно смешно! Никола Тесла је и ваш, и наш, и светски човек. Такви би људи требало да нас спајају, а не раздвајају. Надам се да ћу доживети време кад се нећемо тиме бавити. Има питања која треба решавати, пре свега несталих људи. Треба ценити своју жртву, али треба поштовати и туђу. То је нешто елементарно. Ми смо хришћанске културе, чак и ако смо атеисти, израсли смо из тих култура, то су наше моралне осовине, на просто се морамо отворити.

Редитељка представе гала је времену чеховљевске пародије, публику је приморала да и сама чека несрећника што је чампо у печалби скоро 40 година. Занимљив је њајпреман времена у представи. Ко данас има живаца за било шта мимо телефона, табле и интернета, ко успева да види представу, да нешто прочиташа? Могу ли се људи и како привољити и пријомити на неко време које ће им можда вијети облајити нечим смисленим, а не само будалаштинама?

• То је комплексно питање. Мислим да клинци нису криви што не воле да читају.

Неко ко је?

• Па ми. Наши образовни системи су застарели. Радио сам са децом, клинцима, средњошколцима, спремали смо Ану Франк и Хамлеја, потпуне продукције, са пет професионалаца. Радили смо годину дана да бисмо схватили шта говоре и они су се заљубили у те материјале. Али наши системи терају децу да памте гомилу небитних ствари. Сто пута сам прочитао кад је неки велики писац рођен и исто толико пута то заборављао. Знам да га сместим у епоху, раздобље и ваљда је то довољно. Бесмислено је накрцавати главу гомилом непотребних информација, важније је да деца прочитају неку драму, једног Шекспира на пример. Изазов је што живимо са апаратима на којима деца све сервирамо, а управо их то пасивизује: игрице, Јутјуб, ТикТок. То не могу решити ја или ви, то решава образовни систем – учинити да деца заволе читање, а не брдо информација које ће брзо заборавити.

Код вас у Хрватској сада је драма њим поводом, ја стоја и њишање: Јесте ли за абортус или против абортуса?

• Не могу да кажем да сам за абортус, боље је да се он не догоди, али сам апсолутно за право жене да одлучи о свом животу. И ту смо веома лицемерни, јер не можемо изаћи на улицу и рећи – ми смо против абортуса. Постоји ситуација у којој се може са женом или женом и мушакрцем разговарати и помоћи им да неке ствари превладају, али то опет захтева труда, новца, системског рада; Викати около – ми смо против овога или онога, мени је смешно и не значи ништа. Људи морају имати пуну слободу одлучивања у сваком смислу, па и у томе, али друштво мора да учини све да таквих случајева буде све мање.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Ања Шоваговић Деспот Јаковица у представи „Усидрене“

ПОКУШАЈ БЕГА ОД ТЕСКОБЕ

Елвис Бошњак каже да је написао „Усидрене“ као дуи мајери Далмацији. Шта је комад за вас? Врста одуживања?

За мене то је дуг свим матерама, не само далматинским. Рекла бих да је тај комад, поготово улога Јаковице коју играм, један архетипски женски лик у којем се може ишчитавати и мајчинска и љубавничка и сестринска женска снага и моћ. Не бих се ограничила само на мајчински аспект, поготово што она има и мужа и љубавника, вамбрачно дете и два, да тако кажем, легална детета. Ту је велики колоплет свих могућих карактеристика који може поседовати једна жена.

То је свеи сложених односа.

• То је један микрокосмос у којем се оцртава читав свемир. Неко ко није одлазио са отока, осим ратних невоља услед којих на неко време напушта оток и иде у избеглички логор, она се осим тога није макла са отока. Нема се утисак кад се чита текст да је нешто скучено и примитивно, напротив, имала сам осећај да су баш женски ликови у овом комаду изразито снажни, али мислим да је тако реално. Само треба пронаћи таленат који ће то реално и описати (смех).

Фотос: Б. Лучић

Један од јунака је и море, мирно и немилосрдно по својој природи. Свејрисушно.

• Тако је. И даје снагу и одузима је. И даје живот и одузима га. Море је усуд.

Мошо Позорја је „Време њескобе“. Односи у представи њуни су њескобе.

• Тај антички драматични покушај бега од судбине, несреће, јесте оно што нам ствара тескобу. Јунаци од тога не могу побећи, пуно је силних узалудних борби и покушаја бега. На крају – иако се није могло побећи, вредело је бежати од тога пута. У овој драми пуно је патње и покушаја бега од тескобе, који изискује велики напор. Зато сматрам да је ова драма сјајно написана, по узору на античку трагедију, свеприсутан је фатум унутар којег, колико год то патетично звучало, љубав ипак побеђује. Након четрдесет година што ниси видела свог мужа, спознати да га волиш – то је невероватно благо.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

Пројекат „Милева“, Colectivo Homonimo Чиле

НИШТА СЕ НЕ ВИДИ ДОБРО У МОМЕНТУ КАД СЕ ГЛЕДА!

Ауторски тим документарца *Ништа није добро на први поглед*: идејни творци, редитељке и продуценткиње Сесилија Јањез, Мелиса Брент Калдерон и Валентина Парада; монтажа Хулио Лобос; музика Никола Паласиос, графички дизајн Камила Миленка, Аманда Басеаз и Матијас Гонсалес. Подршка: Гете институт у Чилеу

Кад се на другом континенту у исто време догоди готово исти уметнички процес као и на нашем, европском, када млади ствараоци, жене, освесте истоветну потребу за истраживањем идентичне саге, те када се та сага додирује у много тачака – то не би требало никога да остави равнодушним и незаинтересованим, па, стога, ни позоришне посленике, ни „обичне“ Новосађане, тим пре што је тема (најзад смо сведоци да се она све више препознаје) и светска и новосадска – да, реч је о Милева Марић Ајнштајн, и о уметничким остварењима који боје њен лик.

Управо о њој – о Милевиној женској судбини, њеном непрепознатом и непризнатом научном раду, о њеној феминистичкој борби и светлу које је упалила на путу у будућност, све до митова и магловитих сазнања те, на жалост, још увек фарсичних „победа“ у нашој свакодневици – јуче су (само неколико сати након фестивалске премијере *Милева*) на Камерној сцени СНП-а гошће из Чилеа, чланице ансамбла Colectivo Homonimo, представиле свој пројекат „Милева“.

У оквиру пројекта „Милева“, који је овом приликом, не случајно у Новом Саду, имао своју премијеру (остварења још нису виђена у Чилеу), приказана су два аудиовизуелна пројекта – документарца о процесу стварања, дугогодишњем раду у оквиру истраживања о Милеви Марић Ајнштајн и уметнички филм *Марић*.

– За нас је велика част што смо добиле прилику да дођемо у Милевину земљу, након нашег истраживања и бављења Милевиним животом и научним радом. Сазнање да су њено име и дело заправо непрепознати у свету, нагнало нас је на активистички, театарски, филмски рад... Све је почело крајем 2016. када се у нашој земљи приказивала ТВ серија *Геније* – казује једна од ауторки Мелиса Брент Калдерон.

– У тој серији говорило се о Алберту Ајнштајну, а тек у неколико сцена, у траговима, о Милеви. Запитали смо се ко је та жена, те почели да претражујемо интернет, читамо књиге, преписке, претражујемо документа, анализирамо сведочења – схватили смо да Милевин лик и њен рад садрже много тога чиме се бавимо и за шта се боримо и ми и многе наше сестре феминисткиње. Данас, више година после,

Фото: М. Блашковић

поносне смо што је, преко наших истраживања преточених у дела, много људи сазнало ко је Милева Марић, жена у историјском и научном контексту недовољно позната и призната. Док њено дело људи препознају искључиво преко теорије релативитета, или посредством Алберта Ајнштајна, њено име појављује се тек као детаљ из неког романа о животу њеног супруга, или кроз занимљивости и анегдоте, а закопан је профил и Милевина важност као научнице.

Занимљива је подударност, сазнајемо из казивања Мелисе Брент Калдерон, што су и чилеанске ауторке, баш попут ауторки текста наше представе *Милева*, имале идеју да у свој филм уврсте и разраде идеју о школи која данас носи име Милеве Марић Ајнштајн, не би ли показале сву фарсичност потеза без суштинских промена – као што је, на пример, штампање ликова научница на шољама и бележницама...!

Чилеанке Мелиса Брент Калдерон, Сесилија Јањез Отриз и Валентина Парада Гало, глуме, те потписују режију и продукцију остварења „Милева“, а гледале су и нашу, стеријанску *Милеву*.

– Дирнуло нас је сазнање да је у оба остварења коришћен готово истоветан сценски језик, иста игра сенки и светла око њеног лика, те приказ фотоелектронског ефекта, који има и божанску димензију, као и Милевина порука да се „ништа не види добро у моменту када се гледа“! – каже Сесилија Јањез и открива нам још једну важну промену у чилеанском друштву, чијем формирању је, сасвим сигурно, допринео и њихов упоран истраживачки, активистички, уметнички и феминистички рад о Милеви и бројним другим великим научницама, списатељицама, спортисткињама, космонауткињама.... женама, на жалост, још увек „у сенци и забраву“. Наиме, у септембру ове године Чилеанци ће имати прилику да гласају за нови устав те земље, који, први пут у историји, пишу и мушкарци и жене у једнаком броју!

Бранислава ОПРАНОВИЋ

ЈАВНО ЧИТАЊЕ

радова студената

драматургије Академије уметности Нови Сад

Димитрије Петровић: „ЧЕТИРИ ЗИДА“ Марија Пејин: „АН ПАСАН“ (Преко бедема)

Камерна сцена СНП сваке године у време Стеријиног позорја за студенте драматургије Академије уметности Нови Сад и њихове професоре постаје најважнија сцена на свету – јавно се читају радови, драме чији су аутори студенти или пак њихове адаптације неких од написаних романа.

То, јавно, први пут, разумљиво изазива велико узбуђење младих стваралаца. Током јучерашњег дана читане су драме Димитрија Петровића *Четири зида* (адаптација романа *Четири зида и траг Звонка Карановића*) и Марије Пејин *Ан Пасан* (*Преко бедема*).

Радња комада *Четири зида* одвија се у Нишу током НАТО бомбардовања 1999. Пратимо протагонисту Владана, тридесетогодишњег младића (неуспешног), који од сурове реалности покушава да побегне у фантазију исплетену од сећања на срећне студентске дане проведене у Амстердаму и илузују створену идеализацијом девојке у коју се заљубио (немотивисано).

Димитрије Петровић је студент 3. године драматургије у класи професора Ивана Правдића и професора филмског и ТВ сценарија Милана Пузића.

– Тема моје драме је илузија главног лика, студента из Ниша, његова фасцинација пређашњим животом проведеним у белом свету, док је бооравио у Амстердаму, покушај бежања у ту илузију...

– Зашто?

– Занима ме, данас најчешће, појава која стеже младе људе моје генерације – то бежање у фикцију на које нас приморава спољашњи свет који нас окружује.

Драму *Четири зида* читали су Петровићеве колеге, студенти глуме 1, 2. и 3. године Академије уметности Нови Сад у класама професора Никите Миливојевића, Бориса Лијешевића и Бориса Исаковића.

Драма Марије Пејин *Ан Пасан* (*Преко бедема*) тематизује културни живот бањичких затвореника од 1942. до 1943. године. Драма се у пет чинова бави питањима природе и сврхе позоришта, а у ужасу логора на Бањици, највећег концентрационог логора на подручју окупираних Србије који је формирала српска квислиншка управа. У Бањичком логору свака врста културне делатности била је забрањена, али су затвореници успевали да пронађу начине да се организују и уметнички изразе, што их је храбрило и давало снаге да преживе свакодневне ужасе.

– Данас смо, на жалост, сведоци покушаја рехабилитације људи који су директно или посредно учествовали у формирању логора и управо та околност чини комад врло актуелним – упозорила је ауторка.

Прва верзија драме је дипломски рад Марије Пејин на Катедри за драматургију Академије уметности у Новом Саду. Драму су читали чланови новосадског аматерског позоришта „Шмиранти“.

Б. ОПРАНОВИЋ

Отворена изложба позоришне фотографије „ОКО ДУШЕ“ СРЂАНА ПАБЛА ДОРОШКОГ

– *Позориште у фотоаграфској уметности* специфична је тематска изложба коју Стеријино позорје организује још од 1965. Ове године уприличили смо сусрет са једним правим мајстором позоришне фотографије који је своју изложбу „Оком душе“ више него заслужио, јер осећа позориште, и то се види и осети на његовим фотографијама – рекао је директор Стеријиног позорја др Мирослав Мики Радоњић на отварању фотографске изложбе која је постављена у доњем феоајеу Сцене „Пера Добриновић“.

Радоњић је нагласио да изложене фотографије дочаравају покрет, показују чин, дејство уметника на сцени, а да је Срђан, док ради, готово невидљив. Он то ради суптилно и неприметно – Срђан се „не пење на сцену“, не приближава се глумцу и „не ускаче му у крило“, а сутрадан се појави мноштво фотографија из представе из свих могућих углова.

– Не једном су нас гостујућа позоришта молила да им пошаљемо управо Срђанове фотографије, које су се могле и могу

се видети у нашим каталозима, програмским књижицама, на сајту Позорја... Драго ми је што смо имали и имамо више него успешну сарадњу – он је велики уметник, маестро позоришне фотографије – закључио је Радоњић, а његове речи биле су праћене топлим, дугим аплаузом присутних.

Мр Срђан Дороски за собом има више од петнаест година искуства као позоришни и концертни фотограф. Званични је фотограф Музичке омладине Новог Сада, Српског народног позоришта, Стеријиног позорја, фестивала НОМУС, Тврђава театра... Гостујући је фотограф у Народном позоришту Републике Српске Бања Лука, као и у београдским позориштима Битеф и Звездара театр.

Магична поставка фотографија Срђана Дороског може се видети током трајања Стеријиног позорја.

Б. ОПРАНОВИЋ

Округли сто: УСИДРЕНЕ

РАЗГОВОР С АНЂЕЛИМА НА ГАЛЕРИЈИ

На овом Округлом столу разговарало се о представи „Усидрене“ (Хрватско народно казалиште Сплит / Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб / Хрватско народно казалиште Задар). Разговору су присуствовали редитељка **Анастасија Јанковска**, писац и драматург **Елвис Бошњак**, глумци **Горан Марковић**, **Мартина Чвек**, **Марушка Арас**.

Модератор **Влатко Илић** је подсетио да је реч о копродукцији три театра из Хрватске и поставио питање о почетку рада на представи у оваквом продукционом моделу. Драматург **Елвис Бошњак** каже да је иницијатива била Казалишта „Гавела“, тамо су вођени први разговори. „Како је представа написана на дијалекту далматинског отока, онда је настала идеја да се у ту продукцију укључи и Казалиште из Сплита. Након тога и Задар. Добра ствар је што смо имали прилику да бирамо глумце из три ансамбла. То јесте необично, због земљотреса и пандемије још нисмо имали премијеру у Загребу и надамо се да ће „Гавела“ бити обновљен до јесени. То је врло комплексно, супер је кад се ансамбли измешају због енергије и сарадње глумаца. То је ситуација када промена добро дође. Задовољни смо поделом, једно лепо искуство. У плану је да играмо у сва три позоришта.“

Гласање публике за најбољу представу УСИДРЕНЕ – 4,04

Модератори **Исидора Поповић** и **Влатко Илић** истакли су да живот на отоку обликује фабулу и тему овакве представе. Мишел Фуко пише о „другим местима“, подсећа **Влатко Илић**, а ми о томе размишљамо као о местима одмора. То се може назвати „хетеротопија времена“. **Анастасија Јанковска** је рекла да се доста причало о томе како се углавном иде на оток на одмор. „То је нешто што ће још мало па изумрети. Те жене које још увек можеш видети да седе у црнини, што је значајно за Далмацију, то је врста омажа тим женама. Оток је метафора осамљености. Хтели смо сценографијом да прикажемо идеју да и спуштених једара може подићи и заплвити. Пошто нисам баш из Сплита, имала сам неку дистанцу и пробала сам заронити у све то. Знам да је било проблема разумети све ово. Мени је овај дијалекат пуно поетичнији од стандардног језика, има више синонима за једну реч. За мене је ово прича о Одисеји, дакле, Пенелопа је ту... Борхес говори да постоје четири сужеа, ово је повратак кући.“

Влатко Илић наглашава да тај оток машта о спољашњем свету, на шта је одговорила редитељка **Анастасија Јанковска**: „Сви људи теже једним те истим стварима, сви тежимо спајању. Та култура помораца је веома присутна, а поготово тада, када се одлазило а није се знало кад је повратак. Сви тежимо да будемо заједно.“

Новозаветни оквир представе споменула је **Исидора Поповић** и закључила да страдање постоји као ново чекање. **Анастасија Јанковска** објаснила је да се разликују страдање пре и страдање сада. „Сада много више доживљавамо страдање. Пре је постојало неке поетике у страдању. Сећам се своје бабе која је изгубила деветоро деце и након тога наставила да живи. Данас је то другачије. Људи су пре били чвршћи.“ Модераторка Поповић закључује да је ово врста омажа страдању.

Елвис Бошњак додаје да нисмо често свесни неких процеса који се дешавају око нас. „Изумирање те генерације веома је значајан тренутак. За десет година те генерације неће бити. Сада одлази цивилизација, потпуно тихо и неприметно. То је цивилизација која нас је обликовала, примарна култура из које смо заправо сви изашли. Тај однос према патњи је другачији. Ми данас нисмо способни поднети бол. Они су живели изузетно тешко и страдали су много. То се може чути из песама, из боли се ствара тиха лепота страдања. У тешком животу налазе срећу. Зато сам изабрао ту тему. Тај повратак мужева није изузетак. То се често дешавало, дошао је после тридесет година и није видео своју живу децу. Можемо поставити питање и ко је више пропатио – жене или мушкарци. То је тешко измерити. Жене су пропатиле подижући децу, толико су патили ти људи, живећи у рупама. То нису људи од пре неколико векова. То су људи који су живи и данас. Само их ми не видимо.“

Паралелу између библијског страдања и ове приче уводи **Исидора Поповић**, подсећајући још једном на патњу тих људи. **Горан Марковић** коментарише да није размишљао о самој патњи док је трајао процес. „Кренули смо од нуле, од почетка. Кренули смо од текста и бавили се њиме, а све је даље произлазило природно. То ишчекивање оца

обликовало је Цвитана и осећао се усамљен као мушкарац. Цео живот му је недостајао отац. Нисмо никада разговарали о патњи, она је у свима нама. Те реплике су упућене Богу.“

Анастасија Јанковска је додала да глумац увек разговара са нечим горе. „Увек постављаш питање нечему горе. Један руски редитељ говори о томе како се увек представе играју за анђеле који су на галерији. Није то питање религије.“

Повела се реч о дијалекту и проходности кроз текста. Ову тему је коментарисала **Мартина Чвек** рекавши да је језик још једно лице с којим разговарамо на сцени. „Овај дијалекат носи неки свој ритам, ритам док покушаваш да говориш носи те на неком свом валу, потпуно је другачији осећај језика за разлику од стандардног. Носи неку другу мисао. То је поетични дијалекат, попут разговора на галерији, доприноси магичном реализму, да постигнемо неки резултат.“ **Горан Марковић** каже како се трудио да тај језик не обликује улогу и да не размишља много о језику на сцени. „Захвално је да се игра, приспојен си на нешто исконски и архаично.“

Елвис Бошњак објаснио је да је стандардни језик друштвени конструкт. „Овај језик је изашао из камена и из свега што ти људи живе. Тај језик је пуно дубљи. У том смислу је разумљивији јер је жив и пун емоција. То је друго схватање језика. Ствари су готове у том језику.“ **Исидора Поповић** је закључила да овај језик сугерише поднебље и грубошћу и поетичношћу.

Влатко Илић је наговестио тему женских ликова и женске приче у представи. **Анастасија Јанковска** истакла је да је срећна што је радила на тексту који се тиче жена. У представи су се бавили оним што је у тексту и није се тематизовало као нека врста политичког питања. **Мартина Чвек** је додала да данас постоји доста пројеката где се мора обликовати оно што у овом тексту само по себи постоји. „Имали смо срећу што је прекрасан текст и све је у њему. Само од себе се све догађа, нисмо се бавили овим питањима. У нашем начину живљења имали смо проблем поверовати да је то велико. Данас све умањујемо, брже ходамо, брже дишемо. Овде нам је било дозвољено да успоримо и допустимо да буде веће него што јесте.“ Редитељка **Јанковска** је рекла да је у свему томе важно направити праву поделу. **Марушка Арас** је наговестила да се не може прећи преко неких ствари, на пример чекање оца, треба допустити себи да се иде полако, све се преради и препозна.

Из публике се јавио директор Позорја **Мирослав Радоњић** уз захвалност ансамблу на одличној представи. „Једна од привилегија када сте „возач“ Позорја и селектора Позорја јесте да можете погледати представу на матичној сцени. Када смо пре неколико месеци били у Сплиту, читав амбијент даје другачији штимунг него овде. Тада сам седео кроз назад да послушнем публику како реагује. То вече је било доста младе публике и често су током представе покушавали да докуче дијалекат. То заиста јесте другачије од оног што се иначе говори у Сплиту. Синоћ није било проблема и публика је врло лако комуницирала с представом. Разуме се јер је Елвис написао драму која у својој суштини јесте добро испричана прича. У позоришту волим и тражим добру причу. Та прича у себи има доста жанровски хетерогених елемената. Синоћ сам гледао представу са балкона и представа је у визуелном аспекту била потпуно идентична оној на матичној сцени. Још једна карактеристика јесу прецизна режија, која се ослонила на добру причу и глумачке бравуре, без редитељских егзибиција, атмосфера која је аутентична и

публику увуче у причу. То је топла људска прича о судбини ликова који нешто ишчекују. Право освежење је видети овакву представу. У последње време гледамо представе које по сваку цену покушавају да буду актуелне, ангажоване, критички интониране према времену и простору у којем живимо. Зато је оваква представа, која припада корпусу традиционалног позоришног израза, важна емотивна људска прича. Још једном честитке ансамблу и драго нам је што су ту и Сплит и Задар на Позорју.“

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР

САМО ЗА НАЈСТРПЉИВИЈЕ

Усигрене, драма Елвиса Бошњака почива на мотиву чекања. Чекање је истовремено и главни покретач драмске радње и напетости у комаду, као и судбина ликова који своје животе проводе насукани на неименованом, малом далматинском острву. Како би се публици приближило тешко осећање бескрајног чекања, сцене трају дуго, ликови су распричани и целокупни темпо представе је јако спор. Додатну препреку за публику представљаће чакавски дијалекат на ком је комад писан и на ком се изводи.

У центру приче је Јаковица коју Ања Шоваговић Деспот игра сагласно захтевима текста, као чврсту и непоколебиву жену у чијем чекању више нема ни најмање наде, већ само огорчења које је сада подстакнуто повратком њеног мужа након скоро четрдесет година. Око Јаковице је њена породица чији је сваки члан предан свом ишчекивању. Цвитан, Јаковичин млађи син ког игра Горан Марковић, чека на жену свог живота; Павица, жена Јаковичиног старијег сина Рузарија коју игра Мартина Чвек, чека на повратак свог мужа; Јозица чека на прилику да побегне са отока у иностранство...

Редитељка Анастасија Јанковска настоји да у сценској поставци сваки лик одреди кроз физичку и говорну радњу како би на тај начин јасније дефинисала сукоб, подстакла динамику сценске радње и добила покоји комични ефекат. На пример, Пашчока, коју игра Катарина Ромац, приказана је као брбљива, незграпна и прљавица жена са назнакама шизофреније, а Марушка Арас игра Јозицу као енергичну, мушкобањасту тинејџерку авантуристичког духа и свака њена појава уноси дозу оптимизма у представу. Нажалост, то наглашавање није спроведено доследно, оно се не наставља у другом чину због чега чинови изгледају неусаглашено, као да су промене у ритму исувише велике.

Редитељске интервенције као што су покушај уласка у унутрашњи свет ликова кроз комично поигравање са покретом, расветом и музиком су неуспеле. Изгледају као да је Вуди Ален одједном режирао двоминутни сегмент у представи са иначе натуралистичким тоном. Прелази су исувише нагли, неприпремљени, нису спроведени доследно и једноставно им ту није место, а при томе не доприносе ближе упознавању ликова или њихових односа. Све што смо могли да сазнамо о ликовима сазнали смо кроз сам текст; у питању је само ефекат ради ефекта.

Сценографија коју потписује Весна Режић, састављена је од три оборена јарбола и метафора је за насуканост ликова,

вероватно би требало да асоцира и на три крста на Голготи; али та три једра на сцени истовремено су и закрчила простор и начинила препреку за игру глумаца која као таква није искоришћена. Већина покушаја поигравања са сценографијом делује неспретно и неуверљиво. Пример за то је када ликови проведу цео први чин постављајући столове које онда нагло склањају, мада нико није сео да руча или да је објашњено зашто се склањају; или кад Цвитан подигне јарболе, веже конопце око врата као да покушава да се обеси, док остали ликови мирно седе за столовима и посматрају га. Проблеми који се појављују у првом делу представе додатно се увећавају у другом делу. Док први чин успева да држи пажњу захваљујући ишчекивању, појавом Антонија, Јаковичиног мужа ког игра Давор Јурешко, губи се напетост коју је стварало ишчекивање. Настаје и тематска промена, главно питање постаје шта радити након великог разочарења, након што су све наде порушене; да ли прихватити оно што живот у том тренутку нуди или наставити узалудна надања и чекање? Као што ликови драме проводе своје животе у ишчекивању да им се наде испуне, тако и публика проводи два и по сата у ишчекивању да се нешто догоди на сцени, али оно што се догоди не доноси ништа сем још једног разочарења, како за ликове тако и за публику. Антонијев говор на кеају, као и његов долазак у другом чину, не доноси никакву промену, већ само најављује још једно ишчекивање. Као што живот на острву који нам ликови приказују могу издржати само они најстрпљивији, они с највише наде, тако и *Усигрене* може гледати само најстрпљивија публика.

Димитрије ПЕТРОВИЋ, 3. година драматургије
Академија уметности Нови Сад

ОКРУГЛИ СТО КОД ВЕЧИТЕ СЛАВИНЕ

ДИЈАЛОГ ТРАДИЦИЈЕ И ПОЕЗИЈЕ

Први Округли сто о представи из такмичарске селекције одржан је о представи „Код вечите слаvine“ (Српско народно позориште / Центар за развој визуелне културе Нови Сад). Округлом столу присуствовали су редитељка **Соња Петровић**, драматуршкиња **Мина Петрић**, **Игор Грекса**, **Стефан Вукић**, **Бојана Милановић**, **Вукашин Ранђеловић**, **Ненад Пећинар**, **Игор Сакач**.

На почетку редитељка **Соња Петровић** подсетила је да је реч о писцу којег сви поштују и воле, али са безбедне дистанце. „Ретко кад се ради Настасијевић. Морам признати да ме тај комад инспирише још од студентских дана и маштала сам да га радим, не размишљајући превише о томе да је тај текст тешко радити. Овај текст ствара осећај недокучивости националног идентитета. Усудила сам се да радим комад зато што имам екипу тј. ансамбл у који имам апсолутно поверење. Осетила сам да је ово сад или никад. Управо због тога смо могли много да учимо током процеса. Пресудно је где радимо и са ким радимо. Најважније је да имам поверење у те људе и да радим у кући у коју верујем. На неком себичном нивоу, ово је била платформа за лични развој и морам при-

знати да смо о Настасијевићу много научили.“

На питање модераторке **Исидоре Поповић** о притиску и очекивању публике због претходне представе [*Ко је убио Џенис Џојлин?*], **Соња Петровић** је додала да су претходни пројекти увек ту као коб која нас прати. „Људи су очекивали хит, а нема потребе за компарацијом. Тешко је упоређивати те две представе. Оног момента кад смо ушли у процес, Настасијевић нас је толико обузео да нисмо знали шта да очекујемо.“

Гласање публике за најбољу представу КОД ВЕЧИТЕ СЛАВИНЕ – 4,11

У разговор се укључила драматуршкиња **Мина Петрић** објаснивши муке у раду на тексту. „Прешла сам пут од муке и тежине до потпуне заљубљености у Настасијевића. Толико смо у неком тренутку били уроњени у то да је мелодија његовог језика доспела у наше мисли и на крају смо схватили да мисао у нама у потпуности припада Настасијевићу. То је било мало застрашујуће. Сви смо уживали у том свету и то је био скок од иницијалног одбијања.“

Модератор **Влатко Илић** препознао је међусобно заједништво и махом млађу поделу. На питање о генерацијском приступу и одређивању правца представе, **Мина Петрић** је истакла да се прича тиче млађе генерације. „Ми смо генерација рођена или одрасла након ратова на овим просторима. Пропатили смо зато што не знамо ништа о томе, врло селективно су нам се нудиле информације о ономе што се десило. Увек се изнова подгрева мржња, ми не можемо да се помиримо ако не знамо шта се десило. То је била иницијална тежња да говоримо о матрици зла која се понавља, јер не можемо да погледамо злу у очи.“

О теми бунила које се препознаје у неким елементима нашег фолклора, **Соња Петровић** је објаснила да су се много бавили митологијом и религијом. „Хтели смо да то провучемо кроз симболе, ту се појављују и венац и клупко и јабука. То су симболи који су јасни већини, али имају јачину. Музика много подсећа на изворну музику, костим такође доста тога одређује. Ту је српски вез и сви мотиви се приказују јасно. Настасијевић нема тачну временску одредницу када се све то догађа.“

Језик у представи прокоментарисао је глумац **Ненад Пећинар**: „Много нам је помогао др Дејан Сређојевић да се пребацимо у тај предео, мени је било лакше јер су моји одатле. Људи из центара не знају и нису упознати с начином на који људи говоре у одређеним срединама. Многи су замерали што говор тако звучи. Тако је било пре сто година, тако људи причају данас. То је било веома занимљиво и мислим да људи то треба да упознају и науче из позоришта.“

Важно је присетити се матерње мелодије и да је језик врло важан елемент у тражењу мелодије – истакла је **Соња Петровић**. „Можемо да одемо на други крај света, али нећемо моћи да променимо матерњу мелодију нашег националног идентитета.“

На питање **Исидоре Поповић** о кругу и води као граници, двоструком коришћењу воде (вода у којој се чисти и вода у којој се прља), **Мина Петрић** је подсетила да вода има сло-

жену симболику. „Доста смо то проучавали, вода јесте праг између овог и оног света у којем живе душе нечистих сила и душе умрлих, имамо ритуално умивање кад су људи у додиру с прецима. Вештице су у нашој традицији приказане као наге жене у води, које жању месец што се огледа у води. Вода је у сваком аспекту представе и текста и има снажно значење.“

Редитељка је истакла да су се доста бавили лиминалним просторима. „Када смо причали о осећању живота на лиминалном простору схватили смо да су много простори лиминални (на пример, СНП је саграђено на гробљу, а Академија уметности на месту болнице). Често не можемо да утичемо на те ствари, али битно је да их разумемо“ – рекла је **Соња Петровић**. На ту причу надовезао се модератор **Влатко Илић** покренувши тему ритуалног театра и позоришта као лиминалног искуства и поставио питање о објектима који се користе и о мери у којој утичу на глумачку игру.

„Ствари које се тичу словенске митологије истакнуте су конкретно и јасно, али насиље је стилизовано. Све сцене насиља приказане су кроз стилизацију из простог разлога што не можемо да сведочимо о ономе што се догодило“ – објаснила је редитељка **Соња Петровић**.

У разговор се укључио **Стефан Вукић** и рекао да све то припада сличном кључу, и јабука и метла. Сарадник за сценски покрет глумац **Игор Грекса** нагласио је да је створен контраст између онога што је природно (јабука, вода, брашно) и онога што је људски фактор (насиље).

Разговор се повео о генези лудила и укључила се глумица **Бојана Милановић** рекавши да је реч о великом поверењу глумца у редитељку и редитељке у глумце. „Са Соњом сам много радила, али она нас увек изненади, увек останем запањена кад каже шта ће следеће радити и шта ћу ја играти. Увек изненади храброшћу. У мојој улози све је постало јасније и могла сам да играм онда кад сам схватила моменат првог слома њене личности. Ту нам је много помогла психолог Јелена Сокић, кроз конкретне примере за те дијагнозе. Све је било некако измешано и нисам могла да раздвојим, увек сам се питала да ли је превише или премало. Требало ми је времена да посложим ствари у глави и схватим шта се код ње десило. После силовања – осмех и жеља да неком припада и да се ипак заљуби и некако премости. Кад сам схватила да у лудилу има система, онда је све било лакше. Било је тешко да дођем до почетка који се заправо налази на крају представе.“

Исидора Поповић је у разговор позвала глумца који игра једини стабилан лик, који је контра лудилу. **Вукашин Ранђеловић** је нагласио да је процес био тежак, али да га је у свему вукао даље и дубље. „Нисам могао да останем у тој стабилној траци, да останем ослонац свима. Ово је мој први додир са таквим текстом који је готово поезија, иако се дешава на сцени у дијалозима а заправо говориш поезију. У томе нам је Дејан Средојевић много помогао. Када сам зашао дубље у поезију, било је тешко да се повуку линије и да се представи сабијен садржај. Мислим да је у позоришту нормално да се не слажемо и ако се волимо. Да није било Соње, скренуо бих у правцу тог истог лудила, а то би био лакши пут.“

Ненад Пећинар је истакао да је поезија изазов у позоришту, било да се ради о Шекспиру или Молијеру. „То што глумци кажу да је било тешко, па немам суза за исплакати. И треба да буде тешко. Када данас кажемо млади људи, то је релативна категорија. Ја бих њима дао да владају. Ево ту је са нама селектор који је са 28 година отворио рајска врата једног позоришта. Требало би дати још већа права младима. Ја бих њима дао да доносе одлуке и воде репертоарску политику и да се баве новим питањима.“

О музици у представи говорио је **Игор Сакач**: „Музика почиње као неки камен који носим у себи и који је тежак, који доведем до свесног, да створим душу у камену. Музику мораш да избациш из себе, музика као део живота и те славине, и једини начин јесте да тај камен исклешемо. Пробали смо доста и експериментисали, то онда престаје да буде страног тело и дише са смислом представе. На тај начин сам се и ослободио јер нисам музику диктирао већ се стално нанова стварала музика.“ Нагласио је да је важно да музика буде везана за народно и нешто изворно, што је као сан, а у сну је човек најискренији.

Соња Петровић је рекла да су музичари увек присуствовали пробама, направили избор песама Настасијевића и подједнако радили на стварању музичког плана. „Било је изазовно ту поезију преточити у певање и музику, да на музичком плану задовољава поезију.“

Из публике се јавио **Светислав Јованов** и прокоментарисао неке елементе представе: „Желео бих да додам две напомене. Прва је о интересовању младих генерација и о традицији. Ту остаје непримећена, без обзира на ком је нивоу свесности, једна ствар коју очигледно баштини редитељски поступак Соње Петровић, која се показује у том кључном нивоу фанбуле, а то је прича о Роману тј. о његовој затворености. То је прича престолонаследника Сигисмунда из дела *Животије сан*. То је веза са великим трагедијама светског позоришта. Мислим да се поетизација те врсте коби осећа. Друго, можда још важније, нешто што нисам приметио кад сам први пут гледао представу и о њој писао, а силом прилика сам почео о томе да размишљам, и синоћ сам то проверавао, ова се представа не зове *Код „Вечитије славине“*, код кафане, већ се зове *Код вечитије славине*. На томе инсистира ауторска екипа. У томе је заправо кључ за трећу врсту манипулације и симболике водом коју мало ко примећује у овој представи, мада она непрестано пулсира. Та славина се нигде не чује и она је отворена и не зауставља се. То је непрестано трошење живота немилице и узалуд. Мислим да је то један, колико свестан можда и несвестан, разлог за инсистирање на овом наслову“.

На питање из публике о дужини трајања представе, екипа је рекла да се радило два и по месеца. **Стефан Вукић** је рекао да су све време имали дупле пробе, да су водили темељне расправе за столом до дана премијере, а **Бојана Милановић** је додала да тај процес и даље траје, јер Соња Петровић један је од редитеља који не напушта глумца након премијере.

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР

НАДАХЊУЈУЋЕ ПОЗОРИШНО ИСКУСТВО

Другог дана Стеријиног прозорја имали смо прилику да гледамо представу *Код вечише славине* у интерпретацији Српског народног позоришта. Драма *Код вечише славине* Момчила Настасијевића говори о прародитељском греху и последицама које су утицале на следеће генерације. Дакле, оно што сејеш то и жањеш. Тема од почетка прати силовање, онда инцест, и на крају убиство којим се достиже врхунац. Адаптацију је радила драматуршкиња Мина Петрић која је успела да остане верна суштини Настасијевићеве драме. Соња Петровић је својом режијом дочарала континуитет садашњости и прошлости, као и митске елементе којима се служи писац у драми. Пошто прича креће уназад, неходно је похвалити Соњу Петровић која се спретно снашла у том послу. Режију верно прати јасна сценографија за коју су заслужни Жељко Пишкорић и Младен Стојановић. Њихова сценографија наглашава симбол месеца и круга, како и јесте у драми Момчила Настасијевића.

Глумци су својом енергијом и покретима знатно допринели интерпретацији драмског предлошка. Помогли су нам да на сцени јасно видимо ликове и њихове најдоминантније особине. Иако драма тематски носи трагичку радњу, глумци Ненад Пећинар и Димитрије Аранђеловић успели су да нам прикажу комичан тренутак и оживе однос између Мукташевог сина и чика Јола. Неопходно је похвалити певачке способности Соње Исаиловић и Мије Симоновић. На лицу Бојане Милановић могли смо видети трансформацију лика Тета Тине, од веселе жене жељне живота, до беспомоћне старице која остаје без разума.

Представа је заокружено дело захваљујући ауторском тиму који је успео у својој намери. Од почетка до краја показује идеју која је представљена кроз ликове и радњу. Дакле, као појединац увек имамо избор или да ћутимо о гресима наших предака или да реагујемо. *Код вечише славине* је надахњујуће позоришно искуство које нас подстиче да након завршетка представе одлучимо да реагујемо на дешавања из прошлости. Судећи по громогласном аплазу публике, може се рећи да је ауторски тим успео да оствари замишљени циљ.

Анастасија МУТАВЦИЋ, 1. година драматургије
Академија уметности Нови Сад

СУТРА НА ПОЗОРЈУ НЕДЕЉА, 29. МАЈ

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Ја сам она која нисам

12.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Избирачица

15.00 часова / Културни центар Новог Сада
(Католичка порта 5)

**Позорје младих
Јуџин О'Нил: Ана Кристи**

**Артур Милер: Која ће госпођа Фелт доћи
на доручак?**
Факултет драмских уметности Београд

17.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Издања Српског народног позоришта
представља др Зоран Ђерић

18.00 часова / СНП, Камерна сцена
**Позорје младих
Тенеси Вилијамс: Мачка на врућем
лименом крову**
Академија за умјетност и културу Осиек
(Хрватска)

19.00 часова / Новосадско позориште/Újvidéki Színház
Такмичарска селекција
ФЛЕКЕ
Текст: Тијана Грумић
Режија: Југ Ђорђевић
Краљевачко позориште

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Међународна селекција „Кругови“
MY NAME IS GORAN STEFANOVSKI
Режија: Бранислав Мићуновић
Драмски театар Скопље
(Северна Македонија)

21.00 час / Културни центар Новог Сада
(Католичка порта 5)
Скице за лик
Факултет драмских уметности Београд